Adalékok az első aradi vértanú családtörténetéhez

Dr. Babós Lajos, Budapest (dr.babos.lajos@gmail.com)

A történelemtudomány süllyesztőjében

Ormai Norbert (1813-1849) ezredes, az első aradi vértanú.
Haske Ferenc fametszete

„Ormai (Auffenberg) Norbert nevét viszonylag kevesen ismerik, jó esetben tudják róla, hogy ő volt Haynau első aradi áldozata" – írja *Hermann Róbert* abban a bevezetőben, amelyet a jelen írás szerzőjének *Az első aradi vértanú* című dokumentumgyűjteményéhez írt. Hermann nagyon finoman és óvatosan fogalmaz. Ormai ezredest ugyanis valójában nagyon kevesen ismerik, a nagyközönségnek egyáltalán nincs róla tudomása, mivel ez a kiváló férfiú az elmúlt százötven év során kevés figyelmet kapott, neve feledésbe merült, s így a történelmi köztudatunkba sem épülhetett bele. Ormai a híres magyar történelmi személyek 10-es fokozatú dicsőségskáláján a nulladik, a 48/49-es szabadságharc vértanúinak sorában pedig a *„futottak még"* osztályba soroltatott. Sorrendben az első számú aradi áldozat, történelmi-társadalmi elismerése azonban szinte nulla, így nyugodtan nevezhetjük akár a *nulladik aradi vértanúnak*. Másfél évszázadon át nem írtak róla méltó életrajzi regényt, nem készült róla szobor, nem filmesítették meg életét, és nem neveztek el róla egyetlen iskolát vagy más intézményt sem, mint ahogy ez megtörtént például Noszlopy Gáspár (1820-1853) honvédőrnagy vértanú esetében. Még síremléke sincsen.

Pedig Ormai nem volt akárki: nem csupán egy áldozat a sok közül, amint ezt Haynau rémtettét követően a haláláról a világsajtóban leközölt számos híradás[1] is bizonyítja. Egyik legjelesebb történelmi nagyságunknak, Kossuthnak a szárnysegédje, egyúttal annak titkára, bizalmasa[2] is volt. Erről tanúskodik a kormányzó elnök visszaemlékezése: „Ormay ezredesre tehát a szabadságszeretet, a zsarnokság gyűlölete, az elnyomottak iránti lovagias érzelme, s az áldozatkészség hősies resignatiója már atyáról szállott örökségbe, s ez érzelmek nála a legmagasztosabb jellemszilárdsággal párosultak, mely, azt az ő halálba küldött, úgynevezett haditörvényszék előtti magaviseletével is tanúsította, s klasszikus ókor legszebb jellemeire emlékeztető elvhűségig, s rendíthetetlenségig emelkedett. … Aminő hős volt a csatatéren, olyannak sőt még nagyobbnak bizonyult be a bosszút szomjazó ellenség faggatásaival szemközt, s a halálban, melyet nemcsak mosolyogva fogadott, de sőt egyenesen kihívott a legnemesebb elvhűség által sugalmazott feleleteivel, melyek úgy hangzottak, mintha ő, a halálra üldözött lett volna a vádló, s üldözői vérengző satelleseivel[3] együtt lettek volna a vádlottak, kiket ő, a mártír, vont feleletre a történelem ítélőszéke előtt, miként – szeretjük hinni – dicsőült szelleme vonandja[4] isten ítélőszéke előtt."

---

[1] Skóciában a *The Nairnshire Mirror* szeptember 8-án, Spanyolországban a *La España* szeptember 12-én, Ausztriában a *Wiener Zeitung* szeptember 12-én, a *Wiener Zuschauer* szeptember 14-én és a *Klagenfurter Zeitung* szeptember 15-én, Csehországban a *Moravské Nowiny* szeptember 15-én, Angliában az *Evening Mail* szeptember 17-én, a *The Patriot* szeptember 20-án, az *Exeter Flying Post* szeptember 21-én, a *The Hartford Mercury* szeptember 22-én és a *The Examiner* 1850. május 11-én, Írországban a *The Dublin Evening Post* szeptember 20-án, a *The Dublin Weekly Register* és a *Roscommon Weekly Messenger* szeptember 22-én, Ausztráliában pedig a *The Sydney Morning Herald* december 28-án.

[2] Kossuth olykor *kis lovagomnak* hívta Ormait.

[3] csatlósaival

[4] felragyog

Ormai tehát nem volt akárki. 1848/49 idején négy vadászezredet állított fel, vagyis hozzávetőleg nyolcezer katonát adott a szabadságharcnak. Ezt a grandiózus teljesítményét még az ellenlábasai is elismerik. Akkor hát miként lett a szabadságharc hőseinek Panteonjában *„fekete bárány”,* a történettudomány *mostohagyereke?*

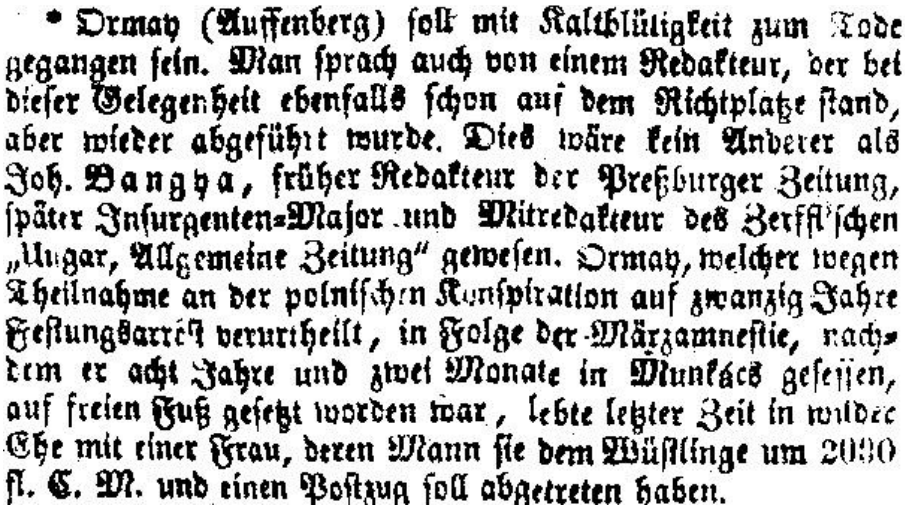

• Ormay (Auffenberg) soll mit Kaltblütigkeit zum Tode gegangen sein. Man sprach auch von einem Redakteur, der bei dieser Gelegenheit ebenfalls schon auf dem Richtplatze stand, aber wieder abgeführt wurde. Dies wäre kein Anderer als Joh. Bangya, früher Redakteur der Preßburger Zeitung, später Insurgenten-Major und Mitredakteur des Zerffi'schen „Ungar, Allgemeine Zeitung“ gewesen. Ormay, welcher wegen Theilnahme an der polnischen Konspiration auf zwanzig Jahre Festungsarrest verurtheilt, in Folge der März-amnestie, nachdem er acht Jahre und zwei Monate in Munkács gesessen, auf freien Fuß gesetzt worden war, lebte letzter Zeit in wilder Ehe mit einer Frau, deren Mann sie dem Wüstlinge um 2000 fl. C. M. und einen Postzug soll abgetreten haben.

A Pester Zeitung cinikus jelentése

A negatív alaphangot a *Pester Zeitung* 1849. szeptember 2-i számában közölt gyászhír adta meg, miszerint „Ormay (Auffenberg) állítólag hidegvérrel ment a halálba. Beszéltek egy szerkesztőről is, aki ugyanakkor szintén ott állt már a vesztőhelyen, de elvezették. Ő nem más lenne, mint Bangya János, aki a Preßburger Zeitung korábbi szerkesztője, majd őrnagy volt a felkelőknél és a Zerffi-féle ’Ungar, Allgemeine Zeitung’ szerkesztőtársa. Ormay, akit a lengyel összeesküvésben való részvétel miatt húsz év várbörtönre ítéltek, a márciusi amnesztia következtében szabadlábra került, miután nyolc évet és két hónapot ült Munkácson, és az utóbbi időben vadházasságban élt egy nővel, akinek a férje állítólag 2000 konvenciós forint és egy postafogat fejében lelépett a kéjenc javára.” (Az újság a szeptember 10-i kiadásában már tényszerűen ismertette a császári királyi Hadbíróság augusztus 22-i jelentését, amelyet azután a külföldi sajtó is átvett.)

Erre a normál A-ra hangolódott rá az 1850-ben még csak huszonhárom éves *Szilágyi Sándor* is, aki a Habsburg-érában szocializálódott, és később így emlékezik meg Ormairól: „Nem rossz Spartacus lett volna belőle.”. Ám rögtön hozzá is teszi, hogy „mortius aut bene aut nihil”, azaz halottról jót vagy semmit.[5]

[5] A Habsburg-kor mértékadó történészei nem is emlékezhettek meg másképp Ormairól. Hiszen két ízben is felségárulással vádolták, dezertőrnek tekintették, aki zsigerből utálta a Habsburgokat, és *harcolt* ellenük minden eszközzel, légyen az egy galíciai összeesküvés vagy éppenséggel a magyar szabadságharc.

A modern kor zenészei közül *Katona Tamás* tűnt ki 2012-ben, mint prímhegedűs, aki Ormairól így muzsikált: felettébb kétes jellemű, szélhámos, csúf élete volt. A hamis hangok ekképp szóltak: „Az első vértanú egy felettébb kétes jellemű úriember volt: Ormai (Auffenberg) Norbert a honvéd vadászezredek felállítója és egy személyben valamennyinek a parancsnoka. Kitűnő szervezőnek bizonyult, és nagyon tudott hízelegni, szoknyásoknak is és nadrágosoknak[6] is. Ha nincs az elszámolásokkal valami baja, és emiatt nem áll meg Pankotán, ahol az osztrákok elfogták, vígan kiment volna külföldre, és ott szélhámoskodott volna tovább. Így azonban, amint Mészáros Lázár hadügyminiszter írja róla, csúf életét egy szép halállal fejezte be."

Az Ormairól szóló hangversenyek másfél évszázados turnéja során a zenészek kotta nélkül, fülhallásra tanulták el egymástól a fals melódiákat, és így az idők során rengeteg pontatlan életrajzi zönge hangzott el. Csak néhány mutatóba: „Ormai cseh nevén Auffenberg"; „auffenbergi báró"; „nevét aranyosi Ormayra változtatta"; „aranyosi báró"; „csehországi mágnás családból származott"; „cseh arisztokrata család sarja"; „német származású arisztokrata családba született"; „cseh anyától és német apától született"; „apja vagyontalan arisztokrata családból származott"; „1813. augusztus 22-én született"; „az ítéletet augusztus 22-én, 36. születésnapján hajtották végre"; „huszonkilenc éves ezredes tragédiája" és így tovább. Ezek a félrehallások még a mai napig is visszacsengenek, például a *Wikipédia* megfogalmazásában: „Aranyosi báró Ormai Norbert, Ormay Norbert 1848 előtt Auffenberg Norbert (Dobřany[7], 1813. augusztus 22. – Arad, 1849. augusztus 22.) honvédezredes, az 1848–49-es szabadságharc vértanúja. Morvaországi német arisztokrata családban született."

Ami viszont tény, az a dobrányi Szent Miklós plébániatemplom keresztelési anyakönyvében szerepel. Itt ez olvasható[8]:

Nap és év	1813 május 28
Házszám	112
Megkeresztelt neve	Norbert Anna Johann Baptist Auffenberg
Katolikus	/
Fiú	/

[6] Nagyon durva – a Szerző megjegyzése

[7] Magyarul Dobrány

[8] A beírás a keresztelés tényét rögzíti nem a születés időpontját. Az idő tájt azonban igen nagy volt a gyermekhalandóság, ezért a szülők igyekeztek az újszülöttet minél hamarább megkereszteltetni, hogy ha netán meghalna a gyermek, a lelke a mennyországba szálljon. Ormai szülei is így jártak el, a dátum tehát egyúttal a születési dátuma is. (Egy 1935-ben kiadott anyakönyvi kivonatban a születésnél is ez az időpont szerepel.)

Törvényes /

Szülők

Apa Johann von Auffenberg főhadnagy a cs. kir. csehországi fedeztető és pótlovazási osztálynál, néhai Franz Paola von Auffenberg és néhai Theresia fia

Anya Theresia von Link, Johann Baptist von Link és néhai Elisabeth lánya

Keresztszülők Norbert Biley orvos doktor, városi tisztiorvos
Anna von Link született Treppenberger

Bába Anna Eigenberger

Keresztelő Hermann Dobner atya káplán

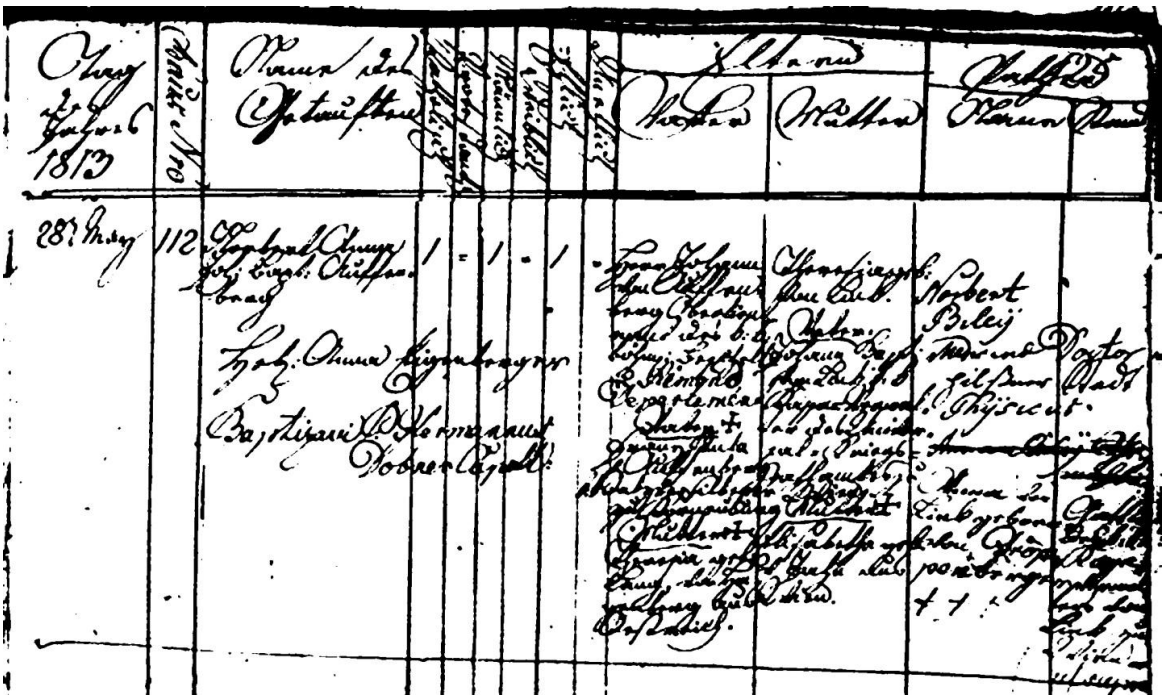

A dobrányi keresztelési anyakönyvi beírás

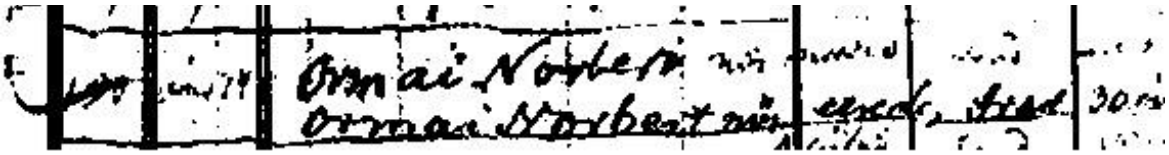

Az aradi halotti anyakönyvi beírás

Ezzel szemben Ormai halálát már elég hanyagul jegyezték be az aradi belvárosi templom 1849. évi halotti anyakönyvébe. A 190. sorban ugyanis ez áll: Aug 24, Ormai Norbert nős, ezredes, Arad, 30 éves. A téves beírás abból fakad, hogy a bemutatott, az elhalálozás tényét bizonyítandó okirat Ernst Károly

hadbíró Bott Ferencnek írt igazolása volt, miszerint: „A császári-királyi hadsereg tábori törzshadbírósága ezúton igazolja, hogy Bott Ferenc hóhér az ez év augusztus 22-i rögtönítélő törvényszéki ítélettel halálra ítélt Auffenberg Norbertet ez év augusztus 22-én kötél által kivégezte. Aradi főhadiszállás, 1849. augusztus 24.”

Ormai vesztét is különféle stílusban zongorázták el. *Csikány Tamás* (1992) például ezt írja: „Aradra ment jelenteni Kossuthnak, akkor ott már nem Kossuthot, hanem Haynaut találta, aki felakasztatta őt.” Vagy egy másik verzió: „Ormay ezredes Gyuláról, ahol a meghódolt magyar csapatokat átvették az oroszok, belovagolt Aradra Haynauhoz; azt akarta Haynautól kérni, hogy a behódolás körül ne bánjanak olyan lealázóan a magyar katonákkal és tisztekkel.” Ez utóbbi dallam lett aztán a sláger. Az Ormai halálát övező legendák mindegyike úgyszintén ezt énekli meg. Az igazság viszont az, hogy Ormai egyszerűen csak fel akarta magát adni. Abban bízott, hogy ha ezt Haynaunál teszi meg, akkor kegyesebb eljárásra számíthat az osztrákok részéről. Halálosan tévedett.

Ormainak még a nevét is két szólamban fújják. A felvett, magyarosított neve i-vel írandó[9], csupán a leszármazottai írják y-nal a nevüket.

Igaz lenne tehát, hogy Ormai „nem tartozik a szabadságharc legrokonszenvesebb alakjai közé”, ahogy Katona Tamás mondja vagy hogy „nehezen sorolható a szabadságharc pozitív hősei közé”, ahogy Süli Attila állítja?

Katonacsalád

Ormai apja főhadnagy, nagyapja pedig hadnagy volt, tehát joggal mondhatjuk, hogy Ormai katonacsalád sarja volt, mégpedig egy átlagos osztrák katonacsaládé. Ráadásul nemcsak a közvetlen felmenők voltak katonák, hanem még jó néhányan az egész Auffenberg famíliában:

Név	Rokoni kapcsolat	Élt	Rang
Auffenberg (11)[10]	déd bátyjai	† 1756-1762	
Franz Auffenberg	nagyapja	1724-1780	hadnagy
Johann Auffenberg	apja	1768-1833	főhadnagy
Auffenberg János	bátyja	1811-1874	főhadnagy
Franz Auffenberg	öccse	1816-?	

[9] Az Auffenberg név etimológiája: auf dem Berg = hegyi, azaz oromi → ormai.

[10] Franz Paola von Auffenberg (1715-1780) tizenkét fiúgyermeke közül tizenegyen a tizenöt éves háborúban estek el.

Auffenberg József	öccse	1818-1880	őrnagy
Rozsváry Lajos	apósa	1802-1868	őrnagy
Zombori Lipót	unokanővére férje	1807-1874	százados
Ormai (Auffenberg) Ármin	távoli	1825-1882	őrnagy
Moritz Auffenberg	unokaöccse fia	1852-1928	tábornok
László András	unokaöccse fiának a veje	1885-?	zászlós
Auffenberg Antal	unokaöccse unokája		alezredes
Gustav Auffenberg	unokaöccse unokája	1887-1967	altábornagy
Auffenberg Valér	unokaöccse unokája	1889-1965	főhadnagy
Auffenberg Ferenc	unokaöccse dédunokája	1925-	alezredes
Auffenberg Rudolf	ükunokaöccse	1926-1944	honvéd

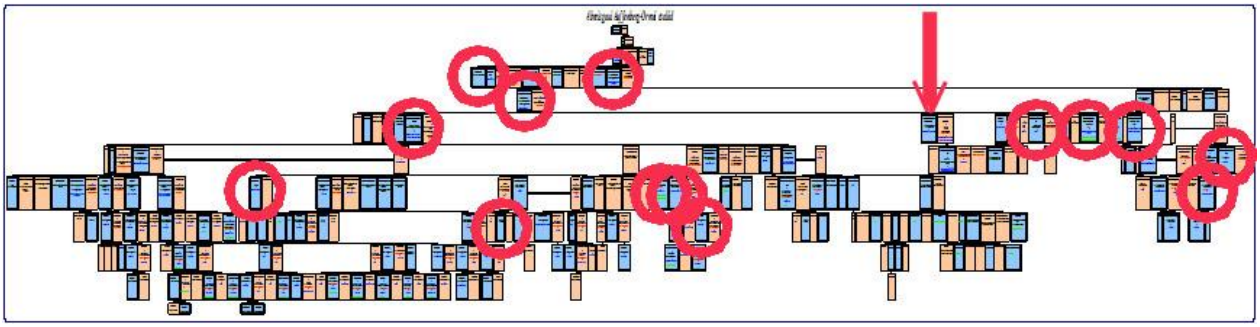

Az Auffenberg család fája[11] kőrökkel jelölve az egyenruhásokat (Ormait nyíl jelzi)

Szólni illik Moritz Auffenbergről, pontosabban Moritz Freiherr von Auffenberg, Graf von Komarówról, aki azzal írta be nevét a magyar történelembe is, hogy 1911-12-ben az Osztrák-Magyar Monarchia közös hadügyminisztere[12] volt. Miniszteri posztjáról I. Ferenc József, a kettőjük közötti feszült kapcsolat eredményeként váltotta le, azonban 1915-ben a császár osztrák bárói (Freiherr) címet adományozott neki, és Komarów grófjává emelte. Ekkor vette fel a von Komarów nemesi utónevet.

Moritz Auffenberg jóformán semmit sem tudott Ormairól, apja unokatestvéréről, még a nevét sem ismerte.[13] Mikor megkérdezték az újonnan kinevezett hadügyminisztert az újságírók, hogy rokona-e az 1849-ben kivégzett aradi vértanúnak, akit azelőtt Auffenbergnek hívtak, így válaszolt: „Ormay József tényleg rokonom, letagadni nincs okom."

[11] 401 (255 listás) név, >40 élő személy, 11 generáció, ~ 1630-tól napjainkig (a 32 fős argentin ág hiányzik a fáról).

[12] Volt külön osztrák (Fiedrich Georgi) és külön magyar (Hazai Samu) honvédelmi miniszter is.

[13] Ez is bizonyítja, hogy Ormai személyét milyen mély hallgatás övezte.

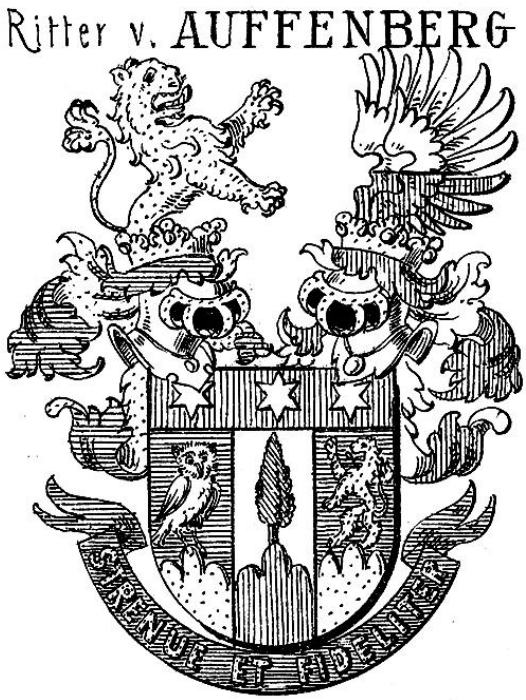

Moritz Auffenberg és nemesi címere[14]

Moritznak második házasságából, Teresina Maurer bárónőtől egy leánygyermeke született: Erika. Mivel a bárónőnek a szülés után nem lehetett több gyereke, a család egy Gustav nevű fiúgyereket adoptált. A közös neveltetésben részesült gyerekek fiatal korukban egymásba szerelmesedtek, majd megesküdtek. A (nem vér szerinti) testvérek házasságából született Helwig neves hadtörténész lett.

Gustav apja nyomdokain haladva szintén a katonai pályát választotta. A Wermacht égisze alatt harcolva 1945 májusában Bécs alatt orosz fogságba esett, hadifogságából 1946 szeptemberében szabadult.

[14] Születésétől megillette a lovagi (Ritter) rang. Auff=bagoly, régi svájci-német szó. Tévedésből került a címerbe a bagoly, hiszen a családnév az „auf them Berg”-ből származik, nem pedig a bagolyból.

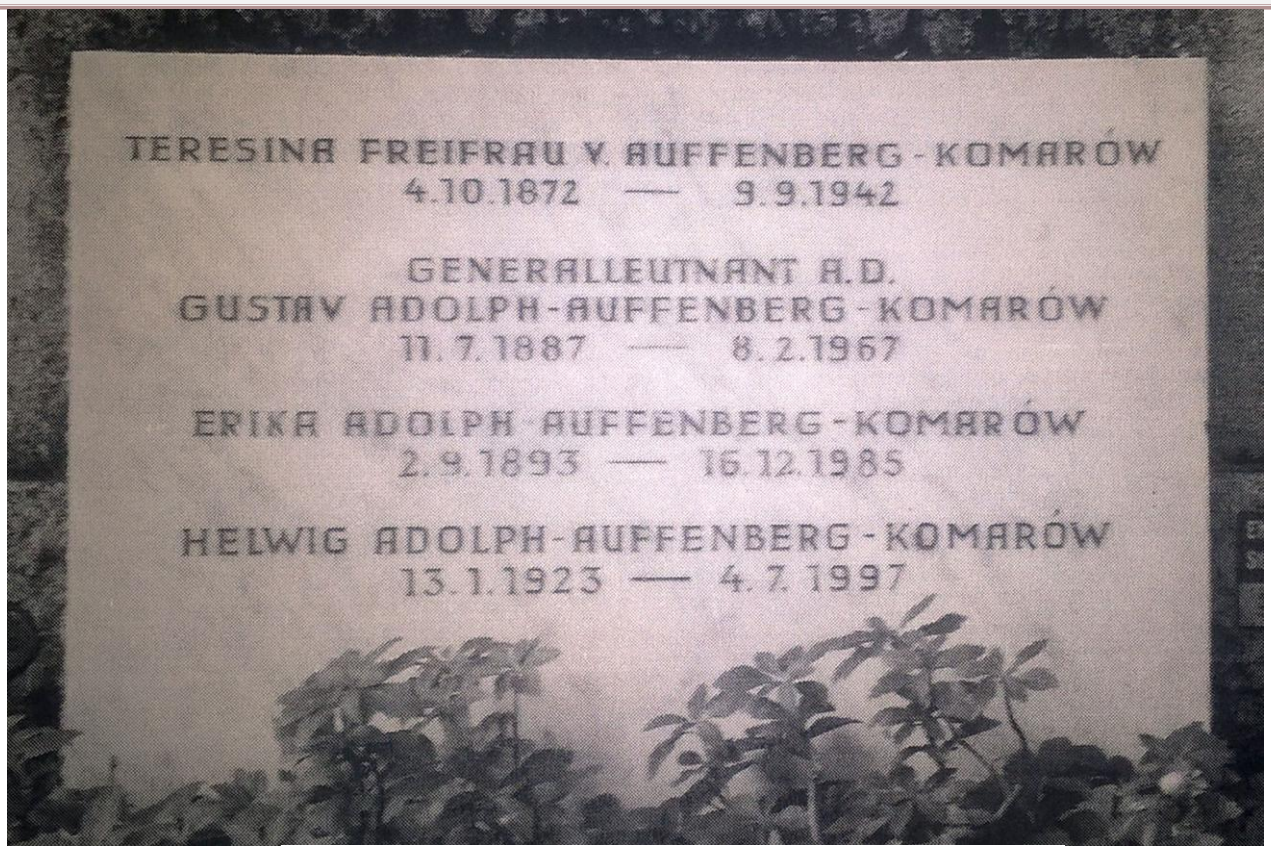

Az Auffenberg von Komarów család sírfelirata a bécsi Hietzing temetőben

Rozsváry (Kornhoffer) Vilma történelmi szerepvállalása

Ormai 1849 márciusában Nagyváradon tartózkodott, amikor egy nap Rozsváry Lajos[15] számvevő őrnagy, aki deresedő hajával és negyvenhat éves korával az 1. vadászezred legidősebb embere volt, meghívta egy brazil kávéra a parancsnokát. Rozsváry Lajosnak ugyanis kávéháza volt a Kert utca 101. sz. alatt.

Itt találkozott először Ormai az őrnagy tizennyolc éves lányával, Vilmával, aki „pénztárnoknő” volt a kávézóban, és már túl volt egy sikertelen házasságon.

[15] Keresztlevelében Kornhoffer Ferenc Xavér szerepel, , de családnevét még 1848-ban magyarosította, és baráti körökben mindenki csak Lajosnak hívta.

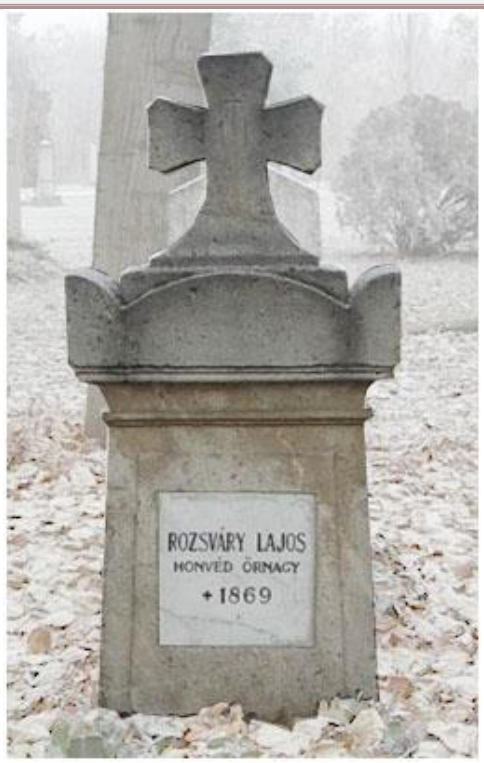

Ormai apósának síremléke a Fiumei úti Nemzeti Sírkertben[16]

Ahogy az a romantikus regényekben szokott szerepelni: Ormai és a nálánál tizennyolc évvel fiatalabb Vilma az első látásra egymásba szerettek. Az ifjú jegyesek Isten előtt szerettek volna örök hűséget esküdni egymásnak, ám mivel Ormait újra és újra más és más állomáshelyre vezényelték, így a római katolikusoktól megkívánt háromszori kihirdetés kötelezettsége miatt nem tudták négy héttel előre kitűzni az esküvő időpontját. A problémát Csiszár Sámuel, a kolozsvári Farkas utcai templom református lelkésze oldotta meg egy huszárvágással: előbb átkeresztelte az ifjú mátkapárt, majd másnap megeskette őket.[17]

Ormai tragikus halálát követően Vilma, aki már másállapotban volt, mélységes gyászba borult. Ugyanakkor feltett szándéka volt, hogy imádott férjének és leendő gyermeke apjának örök emléket állítson. Ezért megfestette Ormai portréját az akkor már befutott festőnek számító Barabás Miklóssal, aki a vértanú iránti nagyrabecsülése és az asszony iránti tisztelete jeléül Vilmát is megörökítette.

[16] Ormainak bezzeg nem jutott hely e helyütt.

[17] A reformátusoknál elegendő csak egyszer kihirdetni az esküvőt, de ez sem kötelező. A lelkészt fia, Csiszár Sámuel főhadnagy, Ormai katonatársa bírta rá a gyors intézkedésre.

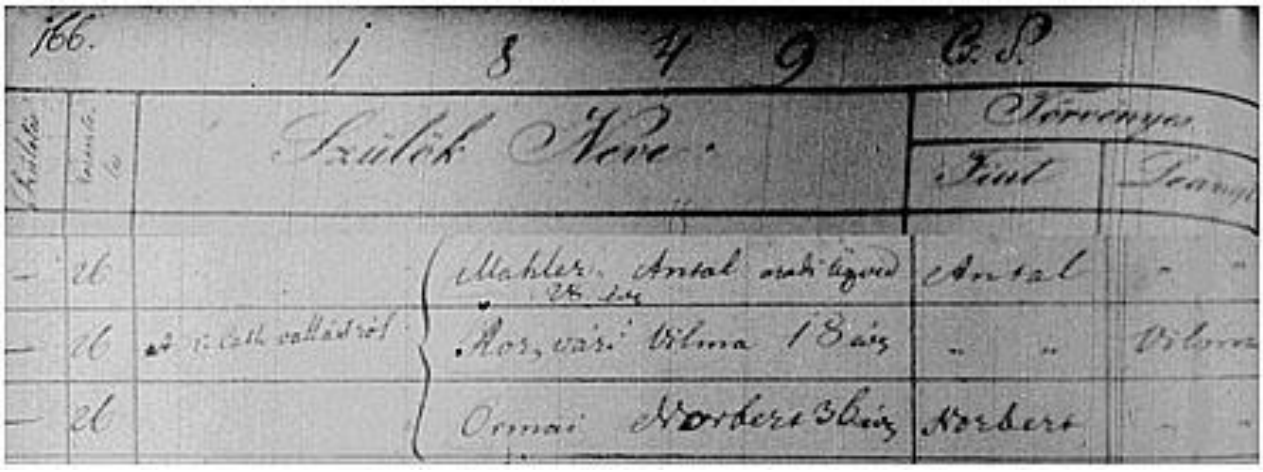

A kolozsvári keresztelési anyakönyvi beírás

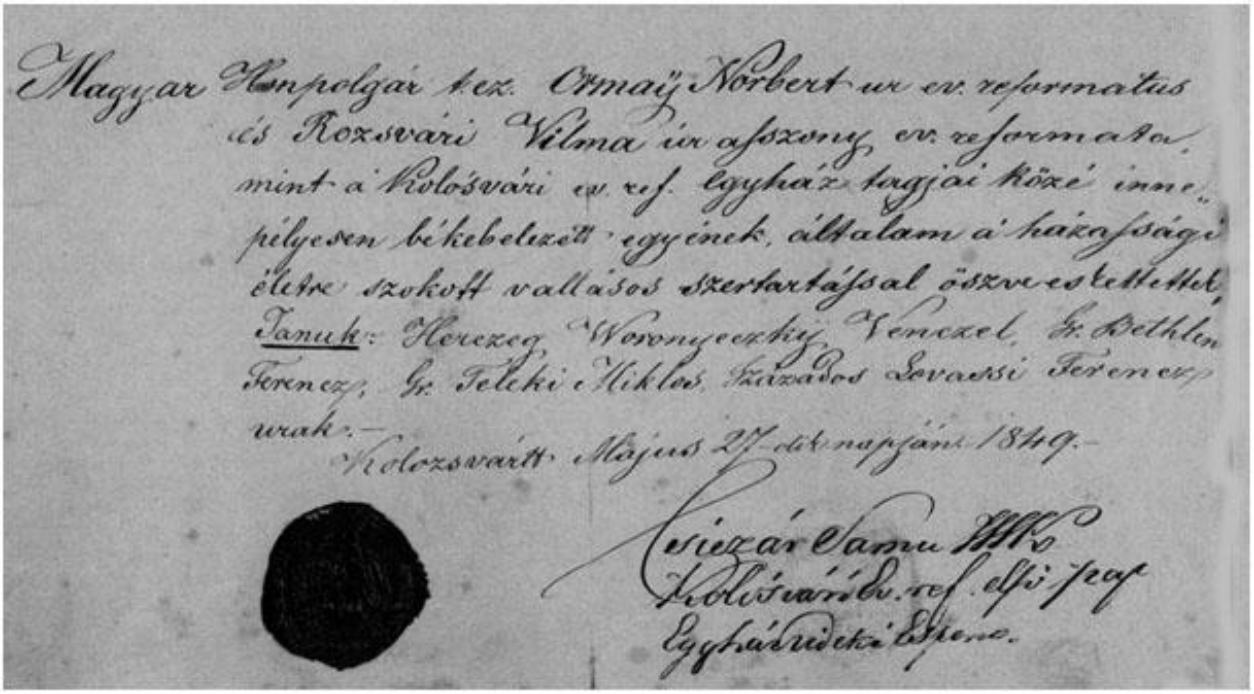

Ormai és Rozsváry Vilma házasságlevele

Vilma szerette volna, ha Ormai neve, legalább születendő gyermeke családneveként fennmarad. Özvegy Ormainé néven azonban nem kereszteltethette volna meg gyermekét, mert az Ormai név akkoriban, a megtorlás idején igencsak szálka volt az osztrákok szemében. Leánykori nevén sem akarta keresztvíz alá tartatni a gyermeket, mert akkor törvénytelen lett volna a keresztelés. Ezért bensőséges és bizalmas kávéházi barátai kutakodása után felkereste Ormay József földbirtokost, hogy adja a nevét valamilyen formában. Ormay mélységesen felháborodott Vilma kérésén. Kikérte magának, mondván, hogy ő hithű katolikus, és nem akar a pokolra kerülni egy ilyen szentségtöréssel. De amikor Vilma letett egy nagy halom pénzt az asztalra, akkor Ormay már nemcsak az apaságot, hanem a férj szerepét is bevállalta.

Ormai és Vilma Barabás Miklós alkotásain[18]

Ormay Norbert József 1850. február 26-án látta meg a napvilágot Pesten, és a katolikus anyaszentegyház által törvényesen megkereszteltetett.

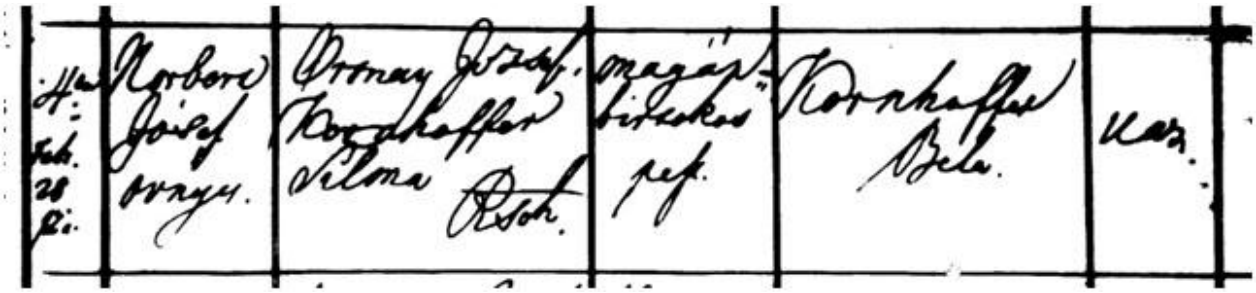

Ekképp lett Ormai Norbertből Ormay József

A szülést követően az osztrák hatóságok állandó zaklatásai, valamint a megfigyelések miatt, de legfőképp félelmében, hogy a házassági csalás lelepleződhet, Vilma elhagyta az országot, és Törökországba

[18] Az Ormairól készült portrék közül ez a leginkább élethű ábrázolás, mivel az özvegy leírása alapján készült. Vilmán a fekete karperec és a szőkéről feketére festett haj a gyász jelei.

emigrált. Gyermeke gondozását nagynénjére, a csömöri illetőségű Kornhoffer Annára, asszony nevén Saffranovits Károlynéra bízta.

Vilma Konstantinápolyban megismerkedett a dúsgazdag Bier Frigyes (Friderico) brazil ültetvényessel, akivel később Brazíliában házasságot kötött. Innen pénzelte fia, Norbert II. neveltetését. Gyermekének hiányát bőkezű gondoskodásával igyekezett enyhíteni. A fiával először tizennégy éves korában találkozott, amikor az már útlevelet kaphatott, és kihajózott Brazíliába.

Vilma csak a kiegyezést követően merészkedett hazajönni második férjével együtt, akivel Norbert II. gyerekeinek a keresztszülei lettek, és aki 1878-ban hunyt el Magyarországon. Miután Vilma másodszor is megözvegyült, megint csak elhagyta az „elátkozott" országot és Wiesbadenbe települt át, hogy közel maradhasson szeretteihez. Innen látogatott haza, ha pénzügyei vagy a szíve így diktálta. Az ültetvények reászakadt gazdasági ügyei azonban Wiesbadenből visszaparancsolták Brazíliába. 1884-ben halt meg Porto Alegrében, 53 éves korában. Első férjének emléke fojtotta meg a szívét. Halálával tekintélyes vagyont örökített egyetlen gyermekére, Ormay Norbertre.

Előttem Ökröss Bálint, budapesti kir. közjegyző előtt,
50 kr.
az alulírt helyen s napon megjelent:
özvegy Bier, előbb özvegy Ormay, született Rozsváry Ida Vilma urnő, tőkepénzes, jelenleg Wiesbadeni lakos, kit személyesen ismerek,
s előttem a következő:
meghatalmazást

A tőkepénzes Rozsváry Vilma egyik pénzügyi tranzakciója 1879-ben

A szélhámos Norbert II.

Ormay Norbert igen jó körülmények között nőtt fel a Saffranovits családban. Nevelőszülei időközben egy Mayer Franciska nevű kislányt is örökbe fogadtak. Norbert II.-ből igazi nagyvilági úrfi lett, magánzó, aki a dzsentrik világát élte. Nemes embernek adván ki magát, von Ormay néven földbirtokokat vásárolt. 1873-ban vezette oltárhoz Hornyik Etelka csömöri postamesternőt, akitől négy gyermeke született: Vilma 1873-ban, Frigyes 1876-ban, Norbert 1878-ban, Etelka pedig 1879-ben jött a világra Csömörön.

Miután nyakába szakadt az örökség – akkoriban éppen válófélben volt –, két fiával, valamint mostohatestvérével kivándorolt Amerikába, az Újvilágba, szerencsét próbálni.

A kis csapat 1885. március 14-én hajózott be New Yorkba, ahonnan a texasi Galvestonba mentek, nagy feltűnést keltvén, szolgákkal és felékszerezett hintókkal, a „von" előnévvel grófi családnak kiadván magukat. Innen a família San Antonioba települt át. A nagyváros külterületének egyik részét 1886 óta a a nagytekintélyű és gazdag gróf neve után Von Ormynak[19] hívják. Gróf Ormay tehát birtokot és kastélyt vásárolt a Medina folyó partján, és marhatenyésztéssel, kereskedéssel kezdett foglalkozni. „Marha-báró" lett belőle. 1886-ban feleségül vette Hoschke Emilia drezdai operaénekesnőt, aki azonban mindössze három évi házasság után váratlanul elhunyt.

Ormay gyermekei nem tudták megszokni az idegen környezetet és nagybeteg anyjuk hiányát, ezért 1888-ban visszatértek Magyarországra. Apjuk kitagadta őket,Franciska grófkisasszony is lelépett.

Miután anyjuk 1898-ban meghalt, a két testvér nyomorúságos körülmények között élt Magyarországon. Kénytelen-kelletlen kibékültek az apjukkal, aki azután pénzzel halmozta el megtért fiait. Elsőként Norbert (III) ment vissza Brazíliába, Frigyes pedig már éltesebb korában vándorolt ki Argentínába, ott is halt meg néhány évvel később.

A felesége halálát követően Gróf Ormay nagyvállalkozásokba kezdett. Több nagybirtokot, haciendát vásárolt Mexikóban. Sörgyára is volt, amelynek termékét Von Ormy néven forgalmazták. 1891-ben Auffenberg néven feleségül vette a németajkú Mehrmann Elizát Bexarban. 1895-ben orvosi diplomát vásárolt, és szülésznő feleségével praktizált Galvestonban. A grófi címről doktorrá vedlett át. Illegálisan folytatott tevékenységéért bíróság elé került, de jó pénzért felmentették. A botrányt követően ismét pályát változtatott. 1898-ban mint pék volt bejegyezve a galvestoni városi címjegyzékben. 1901-1902-ben pedig már Brazíliában folytatott orvosi praxist. Az utolsó feljegyzés róla az, hogy 1915-ben Pelotasban élt.

[19] Von Ormy (ejtsd: vanarmi) jellegzetes amerikai kisváros 1300 fő lakósággal.

Auffenbergek és Ormayk a nagyvilágban[20]

A szőlőtermesztő Wolfgang Auffenberg feleségével, Magdalénával a badeni Nagyhercegség breisgaui tartományából indult útnak 1622 őszén az újkori nagy német kivándorlások első hullámával. Utazóbárkán csurgott le a Dunán, majd vetette meg a lábát Bécsben, ahol borkereskedéssel foglalkozott. Gyermekei Bécsben és Korneuburgban éltek Ausztriában. Leszármazottainak egy része bécsi volt, mára kihaltak.

A korneuburgi Frantz de Paola Auffenbergtől (1724-1780) származnak a mai is szép számban meglévő budapesti Auffenbergek. Érdekes módon Ormai Olivért (1921-1985) kivéve egyikük sem magyarosította a nevét Ormaira.

Mint fentebb említettük, Norbert III., azaz a vértanú Ormai unokája, Brazíliában élte le életét. Nyolc gyermeke született a brazil Zolner Cecíliával kötött érdekházasságából. Ormay sohasem beszélt a múltjáról és családjáról, csak a halálát követően tudták gyermekei kideríteni családjuk eredetét. Leszármazottai elhagyván a „von” előnevet, egytől egyig az Ormay nevet viselik, pedig Brazíliában a leánygyerekek az anya családnevét is felvehették volna. Mindannyian igen büszkék arra, hogy egy ősük világhírű, mártírhalált halt forradalmár volt Európában. A vértanú szépunokája, Ormay Mária például már a honosítás gondolatával foglalkozik, ezért buzgón tanul magyarul.

Mária fia, Raphael, 2016 őszén Németországban tartózkodván, hirtelen gondolattól vezérelve átutazott Budapestre az egyik hétvégén. Miután kiszállt a repülőgépről, nyomban a XI. kerületben lévő Ormay Norbert utcába ment, ahol a névtábla elé állván fényképet is készített magáról. A felvételeket azután feltette a Facebookra, szétkürtölve a nagyvilágnak élete egyik legnagyobb élményét.

Ormai ükunokája Norbert IV. a második világháború végnapjaiban vándorolt ki Ausztráliába három kiskorú fiával, akik közül már csak kettő él. Egyikőjük sem tudott ősükről, csupán annyit hallottak, hogy volt egy történelmi személyiség a családban. Ausztráliában jelenleg tizenhárom személy viseli az Ormay nevet.

[20] Argentínában él egy Ormay Márta nevű hölgy, azonban ez a szál egyelőre még nincs felderítve.

Ormai ősunokája Budapesten

Ormai szépunokája Péter (1938-2016) neves természetvédő volt

Ormai reneszánsza

Ormai portréját a történelem lapjain tehát sokan fekete ceruzával rajzolták meg. Azt a vértanút feketítették be, akit Haynau elsőként irtott ki a – saját megfogalmazása szerinti - „gyomtalanítás” során. Szerencsére akadtak és akadnak mások is, akik igyekeznek feledtetni a fals melódiákat. Ők azok, akik felismerik azt, hogy a sötét nem egyenlő a feketével, megvilágítás kérdése az egész. Újra és újra felmerül a kérdés: pitiáner sikkasztó és/vagy hős vértanú volt-e Ormai. A hiteles választ azok adták meg, akiknek köszönhetően Ormairól utcákat neveztek el, akik a vértanú emlékét művészi remekművekben örökítették meg, vagy akik tárgyilagosan fogalmazták meg a mártír katonai pályafutásáról, életéről szóló írásaikat. (A róluk szóló összeállítást a Függelékben közöljük.)

Az említett szerzők közül ma már sokan állítják, hogy az aradi vértanúk nem tizenhárman, hanem valójában tizenhatan voltak.

Ormait is ábrázoló dombormű az aradi belvárosi katolikus templomban és a zirci kopjafa

Ormai emlékének felélesztésére manapság már számos pozitív példa akad: 2015-ben a Line Design könyvkiadó felvállalta az aradi vértanúk életrajz-sorozatának a megjelentetését. Az egyes kötetek megírására neves és felkészült hadtörténészeket kértek fel. . Ennek keretében jelent meg azután 2016-ban *Süli Attila* Ormai Norbert, az első aradi vértanú c. könyve. Ugyancsak 2016-ban jelent meg e sorok írójának Ormairól szóló dokumentumgyűjteménye az Ad Librum Kiadó, valamint egy életrajzi regény a BabósGen Kiadó gondozásában. 2016-ban kezdeményezte a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság (NEKB), hogy Ormai dobrányi szülőházára kétnyelvű emléktáblát helyezzenek el. A gyulai Önkormányzat is tervbe vette emléktábla kihelyezését annak az épületnek a falára, amelyben Ormai gyulai tartózkodása idején lakott.. Az NEKB pedig még 2017-ben emléktáblát helyez el apósának sírhelyén a fiumei úti Nemzeti Sírkertben, a 48-asok parcellájában. E sorok szerzője nemrégiben javasolta a főváros XI. kerületi Önkormányzatának, hogy állítsanak köztéri szobrot Ormainak.

Lehet, hogy Ormai Norbert élete egyszer még az iskolai tananyagba is belekerül? Úgy legyen!

Függelék

Az Ormai emlékét ápoló képzőművészeti alkotások:

Barabás Miklós (1810-1898): Ormai Norbert (olajfestmény) – Romániában található,1850-ben készült

Dinnyés László (1948-): A magyar szabadságharc három vértanúja (bronz dombormű) – Arad, belvárosi római katolikus templom, 2003-ban lett felszentelve

Girnt Vilmos (1942-): Az aradi tizenhatok (dombormű) – Szolnok, II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, 1999 óta szerepel állandó kiállításon

Haske Ferenc (1833-1894) – *Pollák Zsigmond* (1837-1912): Ormai Norbert (fametszet) – Honvéd naptár 1875

Haske Ferenc (1833-1894) – *Pollák Zsigmond* (1837-1912): Ormai Norbert (fametszet) – *Hamvay Ödön:* Az aradi tizenháromban című művében szerepel (1904), 1875

Kiss Tibor (1955-2015): Ormai Norbert (olajfestmény) – Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 1999-ben készült

Nyulasi Tibor (1946-): 1848-as kopjafa (fafaragás) – Zirc, 2014-ben lett felállítva

Patay László (1932-2002): Az aradi vértanúk és társaik (secco) – Gyula, belvárosi katolikus templom, 1987-ben fejeződött be a festése

Simon M. Veronika (1952-): Ormai Norbert (krétarajz) – Simon M. Veronika gyűjteménye, 2007-ben készült

Soós Imre (1921-2013): Ormai kivégzése (akvarell) – Aradi Ereklyemúzeum, ?

Szamossy Elek (1828-1888): Ormay Norbert (kőnyomat) – Babós Lajos gyűjteménye, 1879 szerepel a nyomaton

Zubovits Györkös Erzsébet (1953-): Ormai Norbert (terrakota relief) – Vác, Rózsakert, 2012-ben került a 13 emlékoszlop egyikére

Ismeretlen: Ormai kivégzése (olajfestmény) – Hadtörténeti Intézet és Múzeum

Ismeretlen: Magyar vértanúk 1551-1854 (nyomat) – Munkácsy Múzeum

Ismeretlen: Ormay (olajfestmény) – Kreith Béla gyűjteményében volt

Közterületi elnevezések:

Ormai Norbert utca – Debrecen, Veres Péter kert, 1986-tól

Ormay Norbert utca – Budapest, XI. kerület, 1933-tól

Ormay Norbert utca (emléktábla) – Budapest, XI. kerület, 1948-tól

Ormay udvar – Budapest, XI. kerület, 1933-tól

Ormay sor – Békéscsaba, 1992-től

Ormay Galéria – Szeged, 2006-2012

Szerzők, akiknek a műveiben Ormai szerepel:

Babós Lajos (1945-), Barcy Zoltán (1942-), Bérczy Lajos (1874-1947), Bona Gábor (1948-), Csikány Tamás (1958-), Degré Alajos (1819-1896), Erdész Ádám (1956-), Gracza György (1856-1908), Gyalókay Jenő (1874-1945), Halász István (1971-), Hegyesi Márton (1846-1907), Hermann Róbert (1963-), Hernády Zsolt (1974-), Ihász Dániel (1813-1881), Katona Tamás (1932-2013), Kedves Gyula (1962-), Lehoczky Tivadar (1830-1915), Martinez de Vara, Art (1975-), Merényi-Metzger Gábor (1969-), Novák László (1947-), Pásztor Emil (1925-2004), Révész Imre (1826-1881), Rózsa György (1922-2005), Somogyi Győző (1942-), Spira György (1925-2007), Süli Attila (1973-), Szalay József (1830-1908), Szegő Iván Miklós (1971-), Szilágyi Sándor (1827-1899), Udvari Gábor (1948-2008) és Varga Ottó (1853-1917).